

SHAXSIY MA`LUMOTLARNI HIMOYA QILISH

Rasulova Tursunoy Tòlqinovna

mutaxassislik fanlar kafedrası o`qituvchisi

rasulovaturunoy@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10573490>

Annotatsiya. Ushbu maqolada shaxsiy ma`lumotlar nima, ularni himoya qilish usullari va qayta ishlash yo`llari haqida yoritishga harakat qildim. Bundan tashqari shaxsga oid shaxsiy ma`lumotlarni himoya qilish va ularni turli xil jinoyatchilar va firibgarlar qo`liga tushishini oldini olish haqida batafsil ma`lumot keltirib o`tganman.

Kalit so`zlar: Shaxsiy ma`lumot, shaxsiy ma`lumotni himoya qilish, shaxsiy ma`lumotlarni qayta ishlash.

PROTECTION OF PERSONAL DATA

Abstract. In this article, I tried to explain what personal information is, how to protect it, and how to process it. In addition, I have provided detailed information on protecting personal information and preventing it from falling into the hands of various criminals and fraudsters.

Key words: Personal information, protection of personal information, processing of personal information.

ЗАЩИТА ПЕРСОНАЛЬНЫХ ДАННЫХ

Аннотация. В этой статье я попытался объяснить, что такое личная информация, как ее защитить и как ее обрабатывать.

Кроме того, я предоставил подробную информацию о защите личной информации и предотвращении ее попадания в руки различных преступников и мошенников.

Ключевые слова: Персональная информация, защита личной информации, обработка личной информации.

KIRISH.

Shaxsiy ma`lumotlar deganda aniq yoki aniqlanadigan jismoniy shaxs (fuqaro) bilan bevosita yoki bilvosita bog`liq bo`lgan har qanday ma`lumot tushuniladi, ya`ni bunday ma`lumotlar, xususan, quyidagilarni o`z ichiga oladi: ism, yil, oy, tug`ilgan sanasi va joyi, manzili, oilasi, ijtimoiy, mulkiy holati, ma`lumoti, kasbi, daromadi, telefon raqami, aloqa uchun elektron pochta manzili, ma`lumotlar so`rovnomanini to`ldirishda shu kabi nomzodlar qoldirgan bo`sh lavozimlarga nomzodlar to`g`risida, shu jumladan nomzodning rezyumesidagi ma`lumotlar, shuningdek boshqa ma`lumotlar kiradi. Bugungi kunda mamalakatimizning har bir fuqorosining shaxsiy ma`lumotlari saqlanadigan baza mavjud bu yagona interaktiv davlat xizmatlari markazining (OID) tizimidir. Bu tizim orqali har bir shaxs o`zining shaxsiy ma`lumotlari jamlanmasini o`zining shaxsiy elektron kaliti orqali ko`rishi va olishi mumkin.

Ma`lumotlarni qayta ishlash deganda avtomatizatsiya vositalari yordamida va / yoki bunday vositalardan foydalanmasdan amalga oshiriladigan ma`lumotlar bilan har qanday harakatlar (operatsiyalar) yoki harakatlar (operatsiyalar) majmui tushuniladi. Bunday harakatlar (operatsiyalar) quyidagilarni o`z ichiga oladi: Ma`lumotlarni yig`ish, yozib olish, tizimlashtirish, to`plash, saqlash, aniqlashtirish (yangilash, o`zgartirish), qazib olish, ishlatish, uzatish (tarqatish, taqdim etish, kirish), shaxsiylashtirish, blokirovka qilish, yo`q qilish va x.z.

Ma'lumotlar xavfsizligi – bu ularga ruxsatsiz va / yoki ruxsatsiz kirish, yo'q qilish, o'zgartirish, blokirovka qilish, nusxalash, taqdim etish, tarqatish, shuningdek ma'lumotlarga nisbatan boshqa noqonuniy xatti-harakatlarning xavfsizligini anglatadi.

Ma'lumotlarga ishlov berishda Jamiyat ma'lumotlarni ularga noqonuniy va/yoki ruxsatsiz kirishdan, ma'lumotlarni yo'q qilishdan, o'zgartirishdan, bloklashdan, nusxalashdan, taqdim etishdan, tarqatishdan, shuningdek, boshqa narsalardan himoya qilish uchun zarur huquqiy, tashkiliy va texnik choralarni ko'radi. Ma'lumotlarga nisbatan noqonuniy harakatlar.

Bu choralar, xususan:

Ma'lumotlarga ishlov berishni tashkil etish uchun mas'ul shaxsni va Ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlash uchun mas'ul shaxsni tayinlash;

ma'lumotlarni qayta ishlash va himoya qilish bo'yicha mahalliy hujjatlarni ishlab chiqish va tasdiqlash;

Ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlash uchun huquqiy, tashkiliy va texnik choralarni qo'llash:

1) shaxsiy ma'lumotlarning axborot tizimlarida qayta ishlash jarayonida ma'lumotlar xavfsizligiga tahdidlarni aniqlash;

2) ma'lumotlarni himoya qilish talablarini bajarish uchun zarur bo'lgan shaxsiy ma'lumotlarning axborot tizimlarida qayta ishlash jarayonida ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlash bo'yicha tashkiliy-texnik chora tadbirlarni qo'llash, ularning amalga oshirilishi qonun hujjatlarida belgilangan ma'lumotlar xavfsizligi darajasini ta'minlaydi;

3) belgilangan tartibda muvofiqlikni baholash tartibidan o'tgan axborot xavfsizligi vositalaridan foydalanish;

4) shaxsiy ma'lumotlarning axborot tizimini ishga tushirishdan oldin Ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlash bo'yicha ko'rilgan chora-tadbirlar samaradorligini baholash;

5) agar Ma'lumotlar mashina tashuvchisida saqlangan bo'lsa, Ma'lumotlarning mashina vositalarini hisobga olish;

6) ma'lumotlarga ruxsatsiz kirish faktlarini aniqlash va kelajakda bunday hodisalarning oldini olish choralarni ko'rish;

7) ruxsatsiz kirish natijasida o'zgartirilgan yoki yo'q qilingan ma'lumotlarni qayta tiklash;

8) shaxsiy ma'lumotlarning axborot tizimida qayta ishlangan ma'lumotlarga kirish qoidalarini belgilash, shuningdek, shaxsiy ma'lumotlar tizimidagi Ma'lumotlar bilan amalga oshirilgan barcha harakatlarni ro'yxatdan o'tkazish va hisobga olishni ta'minlash.

Ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlash bo'yicha ko'rilayotgan chora-tadbirlar va shaxsiy ma'lumotlarning axborot tizimlarining xavfsizlik darajasini nazorat qilish;

Qonun talablari buzilgan taqdirda ma'lumotlar sub'ektlariga etkazilishi mumkin bo'lgan zararni, ko'rsatilgan zarar nisbatlarini va qonun hujjatlarida nazarda tutilgan majburiyatlarning bajarilishini ta'minlashga qaratilgan jamiyat tomonidan ko'riladigan choralarni baholash;

moddiy ma'lumotlar tashuvchilarga ruxsatsiz kirishni istisno qiluvchi va Ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlaydigan shartlarga rioya qilish;

kabilar kiradi.

Har bir shaxsning shaxsiy ma'lumotlari o'ziga tegishli bo'lib ularning sir tutilishi va xavfsizligi ta'minlanishi shart va zarur.

Vazirlar Mahkamasining «Shaxsga doir ma'lumotlarga ishlov berish sohasidagi ayrim normativ-huquqiy hujjatlarni tasdiqlash to'g'risida»gi qarori qabul qilindi.

Ma'lumot uchun, shaxsga doir ma'lumotlar — muayyan jismoniy shaxsga taalluqli bo'lgan yoki uni identifikatsiya qilish imkonini beradigan, elektron tarzda, qog'ozda va (yoki) boshqa moddiy jismda qayd etilgan axborot, biometrik ma'lumotlar – sub'yekt anatomik va fiziologik o'ziga xos xususiyatlarini tavsiflovchi shaxsga doir ma'lumotlar, genetik ma'lumotlar – sub'yekt nasldan-naslga o'tgan yoki orttirilgan xususiyatlariga taalluqli bo'lgan, sub'yekt biologik qiyofasini tahlil qilish yoki muqobil axborot olish imkonini beradigan boshqa elementni tahlil qilish natijasi bo'lgan shaxsga doir ma'lumotlar, shaxsga doir maxsus ma'lumotlar – irqiy yoki ijtimoiy kelib chiqishga oid ma'lumotlar, siyosiy, diniy yoki dunyoqarashga oid e'tiqodlar, siyosiy partiyalar va kasaba uyushmalariga a'zolik to'g'risidagi ma'lumotlar, shuningdek jismoniy yoki ruhiy (psixik) salomatlikka taalluqli ma'lumotlar, shaxsiy hayot va sudlanganlik to'g'risidagi ma'lumotlar.

Hujjat bilan shaxsga doir ma'lumotlarga ishlov berishda ular himoya qilinganlik darajasini belgilash to'g'risidagi nizom tasdiqlanmoqda. Unga ko'ra:

mulkdor va (yoki) operatorlar shaxsga doir ma'lumotlarga ishlov berishda ularning xavfsizligiga bo'lgan tahdidlardan kelib chiqib, ushbu ma'lumotlarni himoya qilish tashkiliy va texnik chora-tadbirlarini amalga oshiradi;

shaxsga doir ma'lumotlar xavfsizligiga tahdidlar deganda, ma'lumotlar bazasiga ruxsatsiz, shu jumladan tasodifiy kirish natijasida shaxsga doir ma'lumotlarni o'zgartirish, to'ldirish, ulardan foydalanish, ularni berish, tarqatish, uzatish, egasizlantirish, yo'q qilish, nusxalash, boshqa noqonuniy harakatlarga olib kelishi mumkin bo'lgan shart-sharoitlar va omillar yig'indisi tushuniladi.

XULOSA

Harakatlar strategiyasini "Faol tadbirkorlik, innovatsion g'oyalar va texnologiyalarni qo'llab-quvvatlash yili"da amalga oshirishga oid Davlat dasturining umumxalq muhokamasi uchun e'lon qilingan loyihasida shaxsiy ma'lumotlarning huquqiy maqomini o'rnatish va ularni himoyalash mexanizmini takomillashtirish ko'zda tutilgan edi.

Norma.uz'ning yozishicha, qator hujjatlar shaxsiy ma'lumotlarni maxfiy axborot qatoriga qo'shadi («Axborot erkinligi prinsiplari va kafolatlari to'g'risida»gi Qonunning 13-moddasi, «Axborotlashtirish to'g'risida»gi Qonunning 13-moddasi, Maxfiy axborotlar sirasiga kiritilgan ma'lumotlar ro'yxatining 1-bandiga ko'ra). Buning ustiga, alohida ma'lumotlarni oshkor etganlik uchun qonunchilik bilan ma'muriy va jinoiy javobgarlik nazarda tutilgan.

Biroq huquqiy darajada «shaxsiy ma'lumotlar» tushunchasi to'liq ochib berilmagan, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilishning aniq bayon etilgan mexanizmlari mavjud emas.

Shu bois «Shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish to'g'risida»gi Qonun loyihasini ishlab chiqish rejalashtirilgan. Loyihada «Elektron hukumat» tizimi rivojlanishi munosabati bilan jismoniy shaxslar bilan ishlash jarayonida ularga oid ma'lumotlarning oshkor qilinishini taqiqlash, fuqarolarning shaxsiy va oilaviy sir daxlsizligiga bo'lgan huquqlarini himoya qilish nazarda tutiladi.

REFERENCES

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning "O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi to‘g‘risida"gi Farmoni. PF-4947-son.2017 yil 7 fevral. Manba: lex.uz.
2. <https://kun.uz/uz/97870385>
3. <https://shopi.uz/shaxsiy-malumotlar/>
4. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan quramiz. T.: O‘zbekiston, 2017 -484 b. [4.Mirziyoyev Sh.M. We will build our great future with our brave and noble people]. T .: Uzbekistan, 2017 -484 p.5.
5. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta’minlash-yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. T.: 2017. [Mirziyoyev Sh.M. The rule of law and the protection of human interests are the key to the development of the country and the well-being of the people]. T .: 2017.